

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yetmiş Sekizinci İçtima

22.7.1338 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	462	4. — Teklifler	477
2. — Âzayi kiram muamelâtı	463	1. — Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Rumkale Âşar Kol Memuru esbakı Ali Efendi hakkında tecili takibatta bulunulmasına dair kanun teklifi (2/546)	477
1. — Ziraat Bankası Heyeti İdaresine Meclisten intihabedilen âza hakkında Divanı Riyaset kararı	463	5. — Takrirler	464
2. — Çorum Mebusu Ferid Bey'e tahsisatını tam almak kaydıyla 4 ay izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı	463	1. — Sivas Mebusu Vâsif Beyle arkadaşlarının, Elcezire Cephesi Kumandanı Nihad Paşa hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının ruznameye alınmasına dair takriri	464:465
3. — Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi hakkındaki kistelyevm muamelesinin kaldırılmasına dair Divanı Riyaset kararı	464	6. — Sualler, cevaplar	464
4. — İktisat Encümeni âzalığına Aydın Mebusu Mazhar Beyin ve Üçüncü Şube Kâtipliğine Maraş Mebusu Hasib Beyin intihabolunduklarına dair Şube Riyaseti tezkeresi	464	1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzası Amele Birliği Nizamnamesine dair İktisat Vekâletinden sual takriri	464
5. — Canik Mebusu Süleyman Beyin İktisat Encümeni âzalığına intihabolunduna dair Beşinci Şube Riyaseti tezkeresi	464	2. — Gazianteb Mebusu Ali Cenani Beyin, Müecceleyeti Askeriye Vergisi Kanununun sureti tatbikine dair Müdafaa-i Milliye Vekâletinden sual takriri	464
3. — Lâyhalar	463	3. — Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin, Divanı Temyizi Askerinin el'an teşkil edilmemesi sebebine dair sualine Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşa ve Adliye Vekili Refik Şevket Beyin tahrirî cevapları	465:467
1. — İktisat Vekâletinin 1338 senesi bütçesine 50 bin lira ilâvesine dair kanun lâyhası	463		

7. — Mazbatalar

1. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, İydi Adha şerefine fiili şenii zina mahkûmlarından gayrısından sülûsanı müddeti cezaîyelerini ikmal etmiş olanların afları hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/545)

8. — Müzakere edilen maddeler

1. — Şûrayı Evkafın sureti teşekkülü hakkında Şer'îye Vekâleti tezkeresi 467:476

2. — Elcezire Cephesi Kumandanı Nihad Paşa hakkında Adliye Encümeni mazbatası 476:477

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakereat; saat : 1,50

REİS — Reisisani Dr. Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Hakkı Bey (Van), Ziya Hürşid Bey (Lâzistan)

REİS — Efendim, Celseyi açıyorum. Zaptı sabık hulâsası okunacak.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci Celse

Reisisani Adnan Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat zaptı sabık hulâsası kıraat ve aynen kabul olundu. Trabzon'a gönderilecek heyeti tahkikiyeye Bursa Mebusu Mustafa Fehmi Efendi ile Elâziz Mebusu Naci ve Mersin Mebusu Muhtar beylerin memuriyetleri kabul edilerek vazifei mezkûre devam ettikçe müşarünileyhimin mezuun addolunmalarına karar verildi. Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Bayram münasebetiyle affı umumi ilânına dair teklifi Lâyiha Encümenine, Hareirah Kararnamesinin tefsiri lüzumuna dair Dahiliye Vekâleti tezkeresi Kavanini Maliye Encümenine, Tokad Mebusu Rifat Beyin Amasya Mutasarrıfı Osman Bey hakkındaki sual tahriri Dahiliye Vekâletine, İydi Saidi Adha münasebetiyle cepheye bir heyet izamına dair Erzurum Mebusu Salih Efendinin tahriri Divanı Riyasete havale edildi. Şûrayı Evkaf hakkındaki Şer'îye Vekâleti tezkeresinin ilk ruznameye ithali kabul edildi. Mezu-niyet hakkındaki Divan kararı kabul olundu.

Encümenlerden mevrut mazbatalar ruznameye alındı. Bilâhara Bayezid Mebusu Dr. Refik ve Bursa Mebusu Operatör Emin beylerin Başkanlık Kanununun temdidi meriyeti hakkındaki teklifleri o günkü ruznameye alınarak müstacelen müzakeresi karargir oldu ve İstanbul Mebusu Ali Rıza Beyin tadil teklifi tercih edilerek 1, 2, 4, 5 nci maddeleri aynen kabul ve Refik Şevket Beyin teklifi üçüncü madde olarak kanuna ilâve edildi ve heyeti umumiyesi bilittifak kabul olundu ve teneffüs için Celse tatil olundu.

İkinci Celse

İkinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretlerinin tahtı Riyasetlerinde bilinikat Müecceliyeti Askeriye Vergisinin tadiline dair lâyihai kanuniye müzakere edilerek 1, 2, 3 ncü maddeleri tadilen, 4 ncü madde ilâve suretiyle, 5, 6, 7 nci maddeleri aynen ve heyeti umumiyesi tâyini esamiyle reye vaz'olunarak 11 müstenkif ve 19 redde karşı 132 reyle kabul edildi. İstiklâl mahkemesine Başkanlık tarafından tâyin edilmiş olan âzanın Başkanlık Kanununun tadilinden dolayı vazifelerinin hitam bulduğunun işaretine karar verildi.

Viranşehir kazası âşarı hakkındaki Muvazene ve Maliye Encümeni mazbatası kıraat ve ka-

bul olunarak Cumartesi günü içtima olunmak üzere Celseye nihayet verildi.

Reisisani	Kâtip	Kâtip
Dr. Adnan	Van	Lâzistan
	Hakkı	Ziya Hürşid

REİS — Zaptı sabık hulâsası hakkında mü-talâa var mı? Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edildi.

3. — LÂYİHALAR

1. — *İktisat Vekâletinin 1338 senesi bütçesine 50 bin lira ilâvesine dair kanun lâyihası*

REİS — İktisat bütçesine 50 bin lira ilâvesine dair Heyeti Vekileden mevzut lâyiha kanuniyeyi Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

2. — ÂZAYI KİRAM MUAMELÂTI

1. — *Ziraat Bankası Heyeti İdaresine Meclisten intihabedilen âza hakkında Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Ziraat Bankası Heyeti İdaresine intihabedilen âzaya dair Divanı Riyaset kararı var. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

Heyeti Umumiyye

Ziraat Bankasının senesi haliye bütçesine dercolunup Meclisi Âlice bilmüzakere kabul buyurulan madde kanuniye mucibince mezkûr banka Heyeti İdaresine Büyük Millet Meclisi âzası meyanından intihabı icabeden bir reis ve bir âzanın tesrii intihabı Meclisi İdarenin temini faaliyeti için zaruri bulunduğu hakkında İktisat Vekâletinden ve Heyeti Umumiyyeden muhavvel 5 Temmuz 1338 tarih ve 6492/82 numaralı tezkeresi Divanı Riyasetin 19 . 7 . 1338 tarihli yirminci içtimanda bilmüzakere mezkûr banka Meclisi İdaresi için Elâziz Mebusu Naci ve Kayseri Mebusu Osman beylerin âza olarak intihabı kararlaştırılmış olmakla bu iki zattan birisinin Riyasete, diğerinin âzalığa tâyinini hakkında kara: ita buyurulması Heyeti Umumiyye arz olunur efendim.

19 . 7 . 1338

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Naci Be-

yin memuren vazifesine gitmesi lâzımdır. Ben-deniz Naci Beyin yerine başkasının tâyin edilmesini rica ederim.

REİS — Efendim bu muvakkat bir memuriyet değildir. Binaenaleyh başka bir intihap yapmaya bendenizce lüzum yok. Birisi yerine vekâlet edebilir. Yalnız bunda bir mesele var. Heyeti Umumiyye verilen kararda bunlardan birisinin reis, diğerinin âza intihabedilmesi tasrih edilmiş, halbuki Divanı Riyaset kendisinde bu salâhiyeti görmemiş. Binaenaleyh; Heyeti Celileniz birisini reis olarak gösterirsiniz ve bunu da Hükümete tebliğ ederiz. (Naci Bey olsun sadaları) Efendim Naci Beyden başhyarak reyî âlinize arz edeyim. O zaman mesele anlaşılır. (Naci Bey yoktur sadaları) Efendim Naci Beyin reis olarak kabul edilmesini arzu edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Çorum Mebusu Ferid Beye tahsisatını tam almak kaydıyla izin verilmesine dair Divanı Riyaset kararı.*

REİS — Mezuniyet ve kistelyevme dair Divanı Riyaset kararları var. Okunacak :

Heyeti Umumiyye

Şimdiye kadar hiç mezuniyet almadığından berayı tedavi Avrupa'ya azimete mecbur kaldığından bahsile alemlsal tam tahsisatla dört ay mezuniyetine müsaade buyurulması hakkında Çorum Mebusu Ferid Beyin takriri ve merbutu rapor Divanı Riyasetin 19 . 7 . 1338 tarihli yirminci içtimanda ledettezakkür mumâileyhin berayı tedavi Avrupa'ya gitmek üzere dört ay müddetle mezun addi müttefikan kabul ve mezun bulunduğu müddetçe tahsisatının tam olarak itası hususunun tasviben Heyeti Umumiyye arzı da ekseriyetle tensibedilmiştir. Rapor sureti musaddakası raptedilerek Heyeti Umumiyye arz olunur efendim.

Büyük Millet Meclisi Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Efendim Ferid Beyin mezuniyetini bir defa reyî âlinize vaz'edeceğim, tabii reyî işariyle. Ferid Beyin dört ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir. Sonra tam tahsisat meselesi malûmuâliniz tâyinini esamiyle reye konulmak lâzımdır. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz.

3. — *Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi hakkındaki kistelyevm muamelesinin kaldırılmasına dair Divanı Riyaseti kararı.*

REİS — Bir de kistelyevme dair bir karar var. Okunacaktır :

Heyeti Umumiyece

2 Temmuz 1338 tarihinde Heyeti Umumiyece tâyini esami suretiyle iera edilen ve her ikisinde birden nâmevcut bulunanlar hakkında kistelyevm icrası Heyeti Umumiye kararı iktizasından bulunan yoklamaların birinde mevcut iken refikî Şeyh Hacı Fevzi Efendiye ait rey kâğıdını kendi kâğıdı yerine sehven istimal etmesi hasebiyle tâbi tutulduğu kistelyevmden istisnası hakkında Erzincan Mebusu Osman Fevzi Efendi tarafından verilen tahrir Divanı Riyasetin 19 . VII . 1338 tarihli yirminci içtimasında ledettezakkür mazereti vâkıanın şayanı kabul olmasına binaen kistelyevmden af ve istisnası tensip kılınmıştır. Heyeti Umumiye'nin nazarı tasvibine arz olunur efendim.

Büyük Millet Meclisi
Reisisanisi
Dr. Adnan

REİS — Efendim Osman Fevzi Efendinin kistelyevmden istisnasını kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

4. — *İktisat Encümeni âzalığine Aydın Mebusu Doktor Mazhar Beyin, İkinci Şube Kâtipliğine Maraş Mebusu Hasib Beyin intihaboluğunduklarına dair Şube Riyaseti tezkeresi*

REİS — Efendim encümen intihabatına dair şube mazbataları var. Okunacak :

Riyaseti Celileye

İktisat Encümeni âzasından Burdur Mebusu İsmail Subhi Beyin istifasına binaen yerine Aydın Mebusu Mazhar ve şube kitabetinden istifa eden Sinob Mebusu Hakkı Hami Beyin yerine Kitabete Maraş Mebusu Mehmed Hasib Beyin intihabına Şubemizin 20 Temmuz 1338 tarihli on birinci içtimasında karar verilmekle Heyeti Umumiyece arz olunur.

20 Temmuz 1338

Üçüncü Şube Reisi
Karahisarî Şarkî
Mebusu
Ali Süruri

Maraş
Mehmed Hasib

5. — *Canik Mebusu Süleyman Beyin, İktisat Encümeni âzalığine intihabedildiğine dair Beşinci Şube Riyaseti tezkeresi*

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İktisat Encümeni âzasından Çorum Mebusu Sıddık Beyin mezunen memleketine azimetine mebni yerine Şubemizce Canik Mebusu Süleyman Beyin intihaboluğundunu arz eylerim.

Beşinci Şube Reisi
Mustafa

6. — SUALLER - CEVAPLAR

1. — *Bobu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin, Ereğli Kömür Havzası Amele Birliği Nizamnamesine dair İktisat Vekâletinden, sual tahriri*

REİS — Tunalı Hilmi Beyin Amele Birliği Nizamnamesine dair İktisat Vekâletinden bir sual tahriri var. İktisat Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Gaziantep Mebusu Ali Cenani Beyin, Müeccehiyeti Askeriye Vergisi Kanununun sureti tatbikine dair Müdafaai Milliye Vekâletinden sual tahriri*

REİS — Ali Cenani Beyin Mükellefiyeti Askeriye Kanununun tatbikatı hakkında Müdafaai Milliye Vekâletinden bir sual tahriri var. Müdafaai Milliye Vekâletine gönderiyoruz.

5. — TAKRİRLER

1. — *Sivas Mebusu Vâsıf Beyle arkadaşlarının, Elcezire Cephesi Kumandanı Nihad Paşa hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının ruznameye alınmasına dair tahriri*

REİS — Efendim Sivas Mebusu Vâsıf Beyle rüfekasının, sabık Elcezire Cephesi Kumandanı Mirliva Nihad Paşa hakkındaki evrakın ruznameye ithali hakkında bir tahrirleri var. Heyeti Aliyenize arz edilecektir.

23 . VII . 1338

Riyaseti Celileye

Sabık Elcezire Kumandanı Mirliva Nihad Paşanın evrakı altı mahtan beri sürüncemede kalmış olduğundan ahiren ruznameye ithal olunmayan bu bapta Adliye Encümeni mazbatasının müstaceliyet kararıyla bugünkü veya

hafta içindeki celselerden birinde tahtı karara alınmasını teklif ederiz.

Sivas	Karahisarı Sahib
Vâsıf	Ömer Lûtfi
Kayseri	Tokad
Osman Zeki	Hamdi
Karahisar	Lâzistan
Mehmed Şükrü	Ziya Hurşid
	Yozgad
	Bahrî

FEYZİ Ef. (Malatya) — Nihad Paşanın evrakı pek noksan yapılmıştır. Birçok evrakları Adliye Encümenine gitmemiştir.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, mesele henüz halledilmemiştir.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Bendeniz mazbatanın tabı ve tevziini teklif ediyorum. Çünkü mazbata tabı ve tevzi olunmadıkça böyle okumakla bir şey anlaşılamiyacaktır. Binaenaleyh; her halde mazbatanın tabı ve tevzi lâzımdır. Teklif ediyorum.

ZIYA HURŞİD B. (Lâzistan) — Efendim, Meclisi Âlinin bir kararı var, onu okutalım. Birtakım hukuku şahsiyenin sürüncemede kalmaması için bir kimsenin Adliye Encümeni mazbatasında mucibi muamele bir hali görülmediği tezahür ederse onu Meclisi Âli her şeye tercihan müzakere eder. Melisin böyle bir kararı vardır. Binaenaleyh; Nihad Paşa Hazretlerine aidolan mesele de bu kısma aittir. Bu gibi evrak şimdiye kadar hiçbir vakit tabı ve tevzi edilmedi. Hiç böyle bir usul de görülmemiştir. Binaenaleyh mazbatanın tabı ve tevzi edilmiyerek bugün müzakeresi icabeder ve bu zatın işi de sürüncemede kalmaz. Yedi aydan beri sürünmektedir. (Muvafık, sedaları) Zaten Heyeti Celilenin kararı da böyledir.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar, Adliye Encümeninin tetkikinden geçen bu evrak zannediyorum ki; Nihad Paşanın lehindedir. Çünkü düne kadar ben de aleyhinde bulunduğum Nihad Paşanın evrakını okuduktan sonra bugün lehinde sarfı lisan etmek mecburiyetinde bulunduğuma kail oldum. Heyeti Aliyenizin namuslu bir askerinin mazbatasını bir kere okuyup bir an evvel karar vermesi ve ashabı mesalihi de süründürmemesi icabeder. Binaenaleyh bunun sürüncemede kalmamasını rica ediyorum. (Reye sadaları)

FEVZİ Ef. (Malatya) — Usulü müzakere hakkında söyleyeceğim. Nihad Paşa bizim

memleketimizde çok evler yaktı ve pek çok paralar aldı.

SALİH Ef. (Erzurum) — Katiyen aslı yoktur.

FEYZİ Ef. (Devamla) — Aldığı paralar hem de kırmızı liradır. Katiyen kâğıt para yoktur.

SALİH Ef. (Erzurum) — Böyle şey olmaz.

FEYZİ Ef. (Devamla) — Efendiler rica ederim. Ben ömrümde bilmediğim birşey için kimsenin hakkında iftira etmem. (Gürültüler)

REİS — Beyefendi usulü müzakere hakkında söyleyiniz.

FEYZİ Ef. (Malatya) — İnsaf edelim, merhamet edelim. Çünkü ben yanan evleri biliyorum.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Usulü müzakere hakkında söz söylenirken leh ve aleyhte söz söylenmez.

REİS — Tabii efendim.

FEYZİ Ef. (Devamla) — Salih Efendi de bunu görmüş olsaydı; tabii böyle söylemezdi. (Gürültüler)

REİS — Rica ederim Efendi Hazretleri, yalnız Adliye Encümeni mazbatasının müzakere edilip edilmemesi hakkında söz söyleyiniz.

FEYZİ Ef. (Malatya) — Efendim müzakeresi lâzımdır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Bendeniz de usulü müzakere hakkında söz istiyorum.

REİS — Müsaade buyurunuz. Şükrü Bey. Sizden evvel birçok söz isteyenler var, arzu eder seniz bunu reyi âlinize vaz'ediyorum. (Pekâlâ; sesleri) Efendim verilen takrirden bugün veya hut da hafta içerisinde bir günde müzakere edilsin deniliyor. (Bugün; sadaları) Bugün müzakeresini reyinize koyuyorum. Olmazsa hafta içinde olmasını reyinize koyacağım. Bugün müzakere edilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

3. — *Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin; Divanı Temyizi Askerinin el'an teşkil edilmemesi sebebine dair sualine Müdafaai Milliye Vekili Kâzım Paşa ve Adliye Vekili Refik Şevket Beyin tahriri cevapları*

REİS — Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin Divanı Temyizi Askeri Kanunu hakkındaki sualine Müdafaai Milliye ve Adliye ve-

kâletlerinden mevрут cevaplar vardır.. Malûmuâliniz Cumartesi günü verilen suallerin cevabını okuyoruz. Binaenaleyh o meyanda bunu da okuyacağız.

Riyaseti Celileye

Birtakım ceraim ile maznun ve mahkûm olan zâbitana ait evrakın tetkiki ve lâzimei adil ve hakkaniyetin bir an evvel tatbiki için Müdafaai Milliye Vekâletince teklif edilen Divanı Temyizi Askerî Kanunu müstacelen tetkik ve kabul edilmiş iken bu ana kadar teşkil edilememesi esbabını Müdafaai Milliye ve Adliye Vekâleti celilelerinden sual ederim.

7 Temmuz 1338

Ertuğrul Mebusu
Mustafa Kemal

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

8 . VII . 1338 tarih 985/2842 numaralı tahrirâtı Devletleri cevabıdır :

Divanı Temyizi Askerinin Reis ve âzalarından maada diğer zevat tâyin edilerek evrakın teslimine iptidar ettirilmıştır. Adliyeden bulunacak iki âzanın Adliye Vekâleti Celilesinden kanunnamesi mucibince evsafı haiz olanlardan bilistimzaç berayı inha isimlerinin işarı rica edilmiş ve merbut cetveldeki esami bilintihap bildirilmiş olmakla beraber sureti katiyede takarrüründen mukaddem kendilerinin istihsali muvafakatleri ve yeni memuriyetlerinde alacakları maaşın da bilinmesi münasibolacağı tezkâr kılınmış olduğundan intihabolunan Adliye Müfettişi Fahreddin, Umuru Hukukiye Müdürü Tefvik Nazif beyler Divanı Temyiz âzalıklarına intihap kılınarak Adliyedeki emsali meyanında terfi sıraları hulûl ettiği anda maaşlarının beş bin kuruşa kadar itası mümkün olacağı, Divanı Temyiz Riyasetine Kolordu kumandanlarından biri, âzalıklarına fırka kumandanlığından bir zat intihabolunduğu için sakerî reis ve âza beyninde bir farkı maaş bulunmak üzere ve maaş miktarıyla beş bin kuruş arasındaki farktan da kanunu mahsus mucibince istifade edebilecekleri derkâr bulunduğu ve bu miktar dâhilinde kidedemlerine nazaran her birine tahsis olunması icabeden maaş miktarının talibolmadıkları takdirde kanunun tâyin ettiği evsaf ile muttasif diğer münasiplerinin tesbit ve inbası Adliye Vekâletine yazılmıştı. Bu veçhile heyet reis ve âzalarının maaşlarında bir tevazün temin olunu-

yordu. Bir sureti rabtedilen mevрут cevabın tetkikinden müsteban buyurulacağı veçhile askerî reis ve âzaların maaşlarındaki nispet nazarı itibara alınmıyarak adliyeden memur edilenlere fazla maaş verilmesi talebedilmiş olduğundan ve kanunen askerî reis ve âzalara fazla maaş verilmesi mümkün olamadığından adliyeden vürüdedecek âzalar hakkında karara intizaren Divanı Temyizi Askerinin teşkili ikmal edilememiştir. Keyfiyet nazarı teemmüle alındıkta aynı derecede tahsil ve hidematı Devlette bulunmuş memurlara maaşları arasında ötedenberi mevcudolan büyük farkların bu meselede pek aşikâr surette tebarüz ettiği anlaşılmakta olduğu mâruzdur.

Müdafaai Milliye Vekili
Kâzım

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

20 . 6 . 1338 tarih ve 987 numaralı tahrirâtı Devletlerine cevaptır :

Teşkili mukarrer bulunan Divanı Temyizi Askerî, Kanunu ahir mucibince yalnız bir daireye maksur ve binnetice Heyeti Umumiyyeye ait vazâif ve salâhiyet de mezkûr daireye mevdu bulunmuş olmak itibariyle Adliye ve Askeriye Heyeti Temyiziye devairinin her hangi birinden daha ziyade iktisabı ehemmiyet ve kudret eylemiş bulunmasına nazaran Heyeti Temyiziyyeye âza olabilmek için evsaf ve şeraitinin divanı mezkûre memur edilecek zevatın esnaı intihabında kemaliyle nazarı itibara alınması lüzumu vekâleti âcizice derpiş ve mülâhaza edilerek tezkerei mütekaddimedede esamisi muharrer zevat olveçhile tefrik ve tercih kılınmış olduğu ve işarı ahiri devletlerinde mevzuubahsolduğu üzere merkez vilâyet müddeicumilerinden hukuk reislerine kadar aleddereeat mevcut hükkâm meyanından intihabedilecek zevatın kanunen ve derecci ehemmiyeti de berveçhi mepsut başkaca arz olunan Divanı Temyiz âzalığı için matlup şerait ve evsafı ehliyet noktai nazarından kifayet ve ademikifayetleri hususunda vekâleti âcizice beyanı rey ve mütalâa gayrimümkün olduğu mâruzdur efendim.

Adliye Vekili
Refik Şevket

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

8 Temmuz 1338 tarih ve 996/2843 numaralı tezkerei Riyasetpenahileri cevabıdır.

Divanı Temyizi Askerinin şimdiye kadar neden teşekkül edemediği hakkında Adliye Vekâletince malûmat bulunmadığı mâruzdur efendim.

11 Temmuz 1338
Adliye Vekâleti Vekili
Refik Şevket

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Cepaplar kâfidir. Binaenaleyh Divanı Temyizi Askerinin bir an evvel teşkiliyle zâbitanın mağduriyetine nihayet verilmesini bilhassa rica ederim.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Maaş meselesi mâni değildir.

REİS — Memurin Muhakemat Heyeti ve Encümeni için intihabat icrası bugüğü ruzname-mizdedir. Şubelerden namzet iraeisi için rica etmiştik. Fakat, yalnız Birinci Şubeden namzet listesi gelmiştir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Üçüncü Şube de vermiştir.

REİS — Efendim, burada yoktur. Zannedersen kalemde-dir. Gelir gelmez intihabı yaparız. Bugün gelirse bugün, bugün gelmezse yarın yaparız.

Ruznameye geçiyoruz. Malûmuâliniz bugünkü Meclisi Âlinin ruznamei müzakeratında vazife ve mesuliyeti Vükelâya ait lâyhâi kanuniye vardır. Bir de geçen gün Kararı âlinizde kabul edilen Şûrayı Evkaf âzaları hakkındaki Şer'îye Vekâleti tezkeresi vardır.

Şimdi de Nihad Paşa hakkındaki meseleyi ruznameye ithal buyurdunuz. Bittabi sıra meselesi mevzuubahistir. Onun için Heyeti Celi-lenizin kararı lâzımdır. Hangisi hakkında karar verirseniz onu müzakere edeceğiz. Biliyorsunuz ki, vazife ve mesuliyeti Vükelâya ait kanunun müzakeresine evvelden başlamıştık. Onun ikmaline kadar Nihad Paşanın evrakını bırakırsak mesele uzun sürecektir. Nasıl arzu ederseniz o suretle yaparız.

MUSTAFA KEMAL B. (Ertuğrul) — Nihad Paşa hakkındaki evrakı okuyalım.

8. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Şûrayı Evkafın teşekkülü hakkında Şer'îye Vekâleti tezkeresi (1)*

(1) *Tezkere 77 nci içtima zaptındadır.*

ABDÜLGAFUR Ef (Karesi) — Efendim, Ankara Mebusu Muhterem Hacı Mustafa Efendi ile müşterek bir takrimimiz vardı. Evvelce okundu. O takrimimizde; Şûrayı Evkaf Kanununun ruznamei müzakerata ithaliyle buna dair olan Şer'îye Vekâleti Celilesi tezkeresinin bugünkü ruznameye vaz'ıyla takdimen müzakeresini teklif ediyoruz.

REİS — Ruznameye koyduk.

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim, bu mesele uzun müzakereyi mucip bir şey değildir. Evkaf bütçesinin müzakeresine kadar, Şûrayı Evkaf bütçe ve kadrosunun devamı hakkında bir karar ittihazını teklif ediyorum, ki, uzun bir müzakereyi mucip değildir. Eğer müsaade buyurulursa bendeniz, evvel beevvel bunun müzakeresini istirham ediyorum.

REİS — Efendim! Şer'îye Vekâleti tezkeresinin birinci madde olarak müzakeresini kabul edenler lütfen elk aldırın. Kabul edilmiştir. Efendi Hazretleri izahat verecekseniz buyurun!

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim, kısaca arz edeyim. Şûrayı Evkaf teşkili hakkında Nusrat Efendi tarafından bir lâyhâi kanuniye teklif edilmişti. Bunun esnayı müzakeresinde rüfekayı kiramdan Sinob Mebusu Şevket Bey tarafından bir takrir verilmiş ve bu bütçede bu para mevudolmadığı için Şer'îye Vekâleti bütçesine koysun, tatbik etsin denilmiş, rey'e konmuş, kabul olunmuş, bu karar Şer'îye Vekâletine tevdi edilmiş ve bu karar üzerine Şer'îye Vekâleti tahsisat için buradan mezuniyet almaya lüzum görmemiş. Bütçesine koymuş ve işe başlamış. Bütçe encümene gelinceye kadar memurlara maaş itasında devam etmiş. Bunun üzerine vekâlet ile encümen arasında bir noktâi nazar muhalefeti tezahür etmiştir. Bittabi bütçe müzakeresinde bunun da muhassasatı müzakere edileceği ve evvelce de müstenidünileyhi olmadığı için müzakere açılmamak üzere bütçe müzakeresine kadar bu bütçe ve kadronun muhafazası ve maaşın olduğu gibi itası için Meclisi Âlinizden karar almaya lüzum gördüm. Bütçe müzakeresinde uzunuzadıya müzakere ve münakaşa edilir. Zaten bütçesi de on beş gün veya bir ay sonra gelecektir. Evvelce tahsisat alınarak işe başlatılmadığı için bendeniz Muvazene Kanununa tevfiği mua-

mele maksadiyle Heyeti Âliyenize müracaat ettim.

NEŞET B. (Kângırı) — Şimdiye kadar maas verilmiş midir?

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMİ Ef. — Elbette. Marttan beri veriliyor. Çünkü, çalışıyorlar.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Tahsisat alınmadan nasıl işe başlattırılır ve maas verilir?

ABDÜLGAFUR Ef. (Karesi) — Erzurum Mebusu Muhteremi Hoca Nusrat Efendi ve rüfekası tarafından Şûrayı Evkaf teşkili hakkında verilen tahrir evveleminde Şer'îye ve Evkaf Encümenine havale edilmişti. Şer'îye ve Evkaf Encümeninden de bâzı tadilât ile Meclisi Âliye takdim olunmuştu. Burada müzakere esnasında Heyeti Celile tarafından gösterilen arzu üzerine muvazzaf ellere, mesul ellere tevdi edilsin, Heyeti Celileden müntahap âza bulunmasın, binaenaleyh, hariçten mesul ve muktedir zevata tevdi edilsin, diye karar verilmişti. Bu suretle Şûrayı Evkafın mevcut kanununa tevfikân teşkili Meclisi Âlice kabul buyuruldu. Bunun üzerine Şer'îye ve Evkaf Vekâleti Celilesince Şûrayı Evkaf mevduolan kanununa tevfikân teşkil edildi. Çünkü, Şer'îye ve Evkaf Vekâletince bu Şûrayı Evkafın teşkiline birçok sebepler vardı. Malûmuâliniz olduğu üzere hidematı diyiniyenin tevcihatına dair mülhakattan gelmiş ve teraküm etmiş birçok evrak vardı. Bunları bir an evvel intacetmek bieyyihalin, zaruri ve lâzımdı Meclisi Âlinin gösterdiği tezahürat üzerine Şer'îye ve Evkaf Vekâletince derhal bu teşkilât yapıldı ve işe başlattırıldı. Şimdi Muvazenei Maliye Encümeni, Şer'îye Vekili Abdullah Azmi Efendi Hazretlerinin beyan buyurdıkları vehile âzadan birine itiraz ediyor, Tevcihi Cihat Müdüğü tarafından bu âzalık ifa edilsin diyor. Halbuki Şûrayı Evkaf Kanununda sarahaten beyan edildiği üzere Şûrayı Evkafı bir reis, iki âza teşkil eder. Binaenaleyh Şer'îye Vekâletinin yapmış olduğu bu teşkilât Şûrayı Evkaf Kanununa muvafık ve mutabıktır. Şu halde encümenin itirazı ne dereceye kadar musiptir? Bunu bilmem. Yalnız «Şûrayı Evkaf teşkilini Meclisi Âli kabul etti ise de tahsisatı mevzuubahsolmamıştır» denecek olursa bu itiraz da doğru olamaz. Çünkü Meclisi Âli Şûrayı Evkaf teşkilini kabul edince tahsisatını da kabul etmiş olur. Binaen-

aleyh; ayrıca Meclisi Âliden tahsisat talebedilmesinin de ne dereceye kadar musibolduğunu bilemem. Şûrayı Evkafın tahsisatını Meclisi Âli Marttan itibaren bütçesine vaz'ı ile teşkilini kabul etmiştir. Binaenaleyh ayrıca tahsisat vaz'ı hakkında bir madde teklifi katiyen muvafık değildir. Her halde Şûrayı Evkafın teşkili Meclisi Âlice kabul edilmiştir. Binaenaleyh, tahsisatı da kabul edilmiştir demektir. Ayrıca tahsisat istemeye lüzum yoktur.

MUVAZENEİ MALİYE ENCÜMENİ REİSİ ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Efendim, Heyeti Celile 1338 senesi iptidasından itibaren Şûrayı Evkaf teşkili hakkında takdim edilen bir tahriri kabul etmiş, tahrir Şer'îye Vekâletine gitmiş, Evkaf Dairesine havale olunmuştur. Bunun üzerine yapılacak muamele şuydu :

Evkaf Dairesi bir sene zarfında Şûrayı Evkafın reisine, âzasına ve kâtiplerine lâzımgelen tahsisatı hesabedecek, bâdehu Şer'îye ve Evkaf Vekâleti ona göre Heyeti Celileye bir kanun teklif eyleyecek, o kanun buraya gelecek, buradan encümene gidecek, encümenden geldikten ve Heyeti Celilece de kabul buyurulduktan sonra kesbi kanuniyet edecekti, usul böyledir. Falân yerde bir meclis teşkil olunsun, bir komisyon teşkil edilsin yolunda verilen tahrirler Heyeti Celilenin tasvibine mazhar olursa dairei aidesi buna ait masrafı hesabeder. İcâbeden lâyihayı takdim eder. Binaenaleyh, o verilmiş olan tahrir Heyeti Celilenizce kabul edilmiş olmakla tahsisat verilmiş değildir. Binaenaleyh şimdiye kadar verilmiş olan para kanunsuz verilmiştir. İşte encümenin bunu kabul etmemesinin sebebi budur. Şimdi işi tarzı kanuniye irca için yapılacak şey ya burada müzakere ve kabul edip bütçe ile tasdik etmek veya Şer'îye Vekâleti meseleyi bir lâ-yiha ile Heyeti Celilenize arz edip kanuni bir şekilde buradan çıkarmaktır. Başka türlü muamele yapılmasına imkân yoktur. Bunun gibi devairi Devlet de, düsturda ben yedi, sekiz misal gördüm. Meclisi Mebusanda kabul olunmuş teşkilât vardır. Fakat tahsisatı verilmediğinden dolayı infaz edilememiştir. Kanun da yapılmış olsa bile yine Heyeti Celilenin Muvazenei Umumiye Kanunu ile kabul etmesi lâzımdır. Eğer bu şekil, şu tarz kabul olunursa Muvazene Kanunu yok demektir, hesap yok demektir. Binaenaleyh zannetmem ki, Heyeti Celileniz bunu tasvibetsin.

REŞİD AĞA (Malatya) — Bir şey soracağım.

REİS — Encümen namına söylemiyor.

REŞİD AĞA (Malatya) — Encümen namına söylüyor.

REİS — Encümen namına söylüyor ama, mesele encümeden geçmiş değildir. Bütçesi üzerine söylüyor. Efendim daha beş arkadaş söz almıştır. Erzurum Mebusu Nusrat Efendinin müzakerenin kifayeti hakkında bir takriri vardır. Müzakereyi kâfi görmezseniz devam edersiniz. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Kâfi görülmemiştir.

İSMAIL ŞÜKRÜ Ef. (Karahisarı Sahib) — Efendim sabık kanun veçhile Şûrayı Evkaf teşkilini Meclis kabul etmiş. Yalnız Ali Cenani Beyin beyanatı veçhile bunun kadrosunu yapıp Muvazenei Maliyeden tasdik ettirdikten sonra maaşının verilmesi lâzımgelirken akdemce her nasılsa doğrudan doğruya Şer'îye ve Evkaf Vekâleti bunu teşkil ve maaşatını da şimdiye kadar ita etmiş. Bütçe münasebetiyle encümen bir âzaya itiraz etmiş ve mesele bu şekle girmiş. Şer'îye Vekâleti diyor ki, bütçe müzakeresine kadar eski şekliyle bunu kabul edin. Bendeniz Ali Cenani Beyin müdafaasını gayet haklı gördüm, eğer Evkaf bütçesi mühlak bütçe olmasaydı. Muvazenei Umumiyyeye tesiri olmadığı cihetle kanunu sabıka binaen Meclis bunun müstacelen teşkilini kabul etmiş ve Şer'îye Vekâletine tebliğ etmiş. O da teşkil etmiş. Binaenaleyh bütçesinin müzakeresine kadar öbür âzanın da şaysini kabul etmek lâzımgelir bendenizce.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bu meselede Ali Cenani Beyin fikrine iştirak ediyorum. Hoca Efendi Hazretlerinin fikrine iştirak edemeyeceğim. Çünkü buradaki takrir bir Şûrayı Evkaf teşkiline dair bir takrirdir. Bu takrir burada tasvibolundu. Şer'îye Vekâletine gönderildi. Şer'îye Vekâleti kadrosunu yapıp Meclise verecekti. Biz de Muvazenei Maliye Encümenine gönderecektik. Çünkü bütçe meselesidir. Mesele Şükrü Efendi Hocamızın söylediği gibi değildir. Şükrü Efendi Hazretleri bütçe değil buyuruyorlar. Mesele böyle değildir. Çünkü o bütçede Meclisin hakkı tasdikı vardır. Şimdiye kadar verilen maaşat da böyle verilmemiştir. Yani kanuna muvafık olarak verilmemiştir. Gerçi Şûrayı Evkaf teşkilâtı

kanunidir. Teşkilâtın esasında bir Şûrayı Evkaf vardır. Lâkin bunun kadrosu tanzim olunup Meclisi Âliden geçmemiştir. Her halde bu kadro Muvazene Encümenine gidecek. Muvazene Encümeni bunu Evkaf kadrosuna ilâve edecek. Bütçe Kanununu yaparken bundan bahsedecek, Meclise verecek. Tasdik edildikten sonra sarfiyat yapılacak. Hoca Şükrü Efendinin buyurdıkları gibi şimdiye kadar maaş verilmiş âzalardan bâzıları beyninde ihtilâf zuhur etmiş de Meclise aksetmiş. Şu halde, eğer ihtilâf zuhur etmeseydi, Meclise aksetmiyecekti ve ilânihaye bu paralar verilecekti. Bunun için Ali Cenani Beyin fikrine iştirak ediyorum. Muvazenei Maliye Encümenine gitmesi lâzımdır. Ve bunu teklif ediyorum.

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Efendim. Ben emrivakiin tashihini teklif ediyorum. Esasen bu, Muvazenei Maliye Encümenine gitmiştir. Muvazenei Maliye Encümeni Marttan itibaren tahsisatlarını da koymuştur. Buyurdıkları gibi Muvazene Encümeniyle aramızda çıkan ihtilâf eskiden maaş koymadığı için değildir. Bunda zannederim zühul ettiler. Yahut da bilerek yalnız söylediler. Oradaki noktayı ihtilâfımız, âzanın birisini kadro harici bırakmak meselesidir. Eğer encümenin fikriyle amel etmek lâzımgelse açıkta kalan âzaya mazuliyet maaşı vermek lâzımgelir. Bu encümeden geçmiştir ve encümen de tahsisatını Marttan itibaren koymuştur. Bunun için o encümen tarafından konulan kadro gibi devam edebilir. Zaten kanunen mevcudolan iki âzadan birini hazfettikleri için bendenizin bu noktai nazırım bütçe müzakeresinde uzun uzadıya münakaşayı mucibolacaktır. Vaktiyle vekâletin koymuş olduğu veçhile - ki esasen kanuna müstennittir. Maaşları da İstanbul'daki maaşların aynıdır - gerek o maaşatın gerek kadronun burada münakaşasına kadar şimdiki şeklin devamını teklif ediyorum. Ya onu kabul edeceksiniz, onu kabul etmezseniz encümenin yapmış olduğu kadro ve maaşat gibi devam edecektir. Ali Cenani Bey buyurdular ki encümene geldi. Fakat evvelce tahsisatı bütçeye konmadığı için bu kabul edilemez buyuruldu. Halbuki mesele bu değildir. Arkadaşları işhadederim, mesele iki âzadan birinin fazlalığıdır. Âzanın birinin yerine Tevcihi Cihat Müdürü kaim olsun denildi. Noktai ihtilâf budur. Burada

verilecek karar ya bütçe müzakeresine kadar evvelce konulmuş olan kadro mucibince ve kanunen mevcudolan kadro, ki esasen devam etmek lâzımdır. Kanun ortada mevcuttur. Muvazenei Maliye Encümeni o maddei kanuniye-yi tadil edecek bir madde koymuştur. Bu maddei kanuniye kabul edilmedikçe eski kanunun meriyeti lâzımgelir. Yalnız maaşat meselesine gelince: Maaşat meselesini de bendeniz evvelce encümeni âliniz tarafından konmuş olan maaşatın, Bütçe Encümeninin bütçeyi Meclise sevk edinceye kadar devamını teklif ediyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkâri) — Efendim bu heyetin tahsisatı Meclisten talebedilmiş midir? Edilmemiş midir?

ŞER'İYE VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Vaktiyle yazılan tahrir de Şûrayı Evkaf tahsisatını Şer'îye Vekâleti bütçesine koysun ve tatbik etsin denilmiş. Şer'îye Vekâleti tahsisatını almış ve bütçesine koyarak işe başlamıştır. Bu muamelenin devamını teklif ediyorum.

SALİH Ef. (Erzurum) — Arkadaşlar, biz bir taraftan kırtasiyecilikten müşteki bulunuyoruz, diğer taraftan da böyle şeyler ihdas ediyoruz. Meclisi Âli bunu enzarı âmmede, aleni bir celsemizde, şûraya taallük eden birçok evrakın terakümünden dolayı müstacelen kabul etmiş ve İstanbul Şûrası gibi bunlara maaş vermeyi tasvibelemiş ve evrakı Şer'îye Vekâletine vermiştir. Mamafih istihdam emri de bu işte munzamdır.

Muvazenei Maliye Encümeni vaktiyle bunların maaşlarını Muvazenei Umumiyyeye ithal etmiştir. Bunun ikinci bir merasimi kanuniyesi yapılmamıştır. Bu merasimi kanuniye yapılsın yapılmasın, hepimiz biliyoruz ki bu adamları aynı işte ve memlekete lâzım olan işlerde istihdam etmişizdir. Mamafih bu iki âzadan birinin kaldırılmasıyla bir reis ve bir âzadan müntahap bir Şûra kalacaktır. Halbuki Şûranın üç âzadan mürekkebolması lâzımdır. Biz yine ikinci merasimi kanuniyesini yapalım, mamafih bu adamların paraları verilsin, devam etsinler. Birçok işler, evrak vardır. İmamlar, mütevelliler, velhasıl fermana taallük eden birçok hususat vardır. Bunlar tahkika muhtaçtır. Bunlar sürünmesin (Doğru sadaları)

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Şimdi efendim, bir kere meselenin şeklini nazarı dik-

kate almak lâzımdır. Meclisi Âliniz bir Şûrayı Evkafın teşekkülünü kabul etmiş ve maaş da Marttan itibaren olsun demiş. Şu halde Şûrayı Evkafın teşkili için Şer'îye Vekâleti bütçenin çıkmasına intizaren yalnız tahsisatını bütçeye koyacaktı. O tahsisatın miktarı en evvel Muvazenei Maliyede tesbit edilecekti. Sonra Meclisi Âlinize gelecek, müdavelei efkâr olunacaktı. Kabul edilecek ve maaş verilecekti. Böyle yapılmamış. Marttan itibaren teşkil edilsin der demez Şûrayı Evkaf bir reis iki âza olarak teşkil edilmiş. Derhal bunlara maaş da verilmiş ve hâlâ da veriliyor. Muvazenei Maliyeye gelince; Muvazenei Maliye Şûrayı Evkafı yine kabul etmiş. Yalnız demiş ki, Reis kalsın. Diğer âzalara vazaif de tevdi edilsin ve onlar da yapılsın. Şekil budur. Bu bütçe Heyeti Celilenizden çıkıncaya kadar tabii oradaki âza maaş alamıyacak, halbuki Mart verilmiş, Nisan, Mayıs verilmiş bu üç aylık verilmiş. Şer'îye Vekili Efendi Hazretleri diyorlar ki, bundan sonra verelim mi? Vermiyelim mi? Zannederim, Meclisi Âli buna dair bir karar vermeyecektir. Çünkü vereceği karar mutlaka bütçeye intizar olacaktır. Halbuki bütçe kabul edilmeden bunlara para verilmiş. Bendeniz bu meselenin müzakeresini lüzumsuz görüyorum. Mecliste bütçenin kabul edilmemesi dolayısıyla böyle paranın sarfı Vekili aidinden tazminini icabettirir veyahut veren adamdan tazmini lâzımgelir. Benim noktai nazarım ve vaziyet budur. Artık Meclisi Âli bilir.

REİS — Efendim müzakerenin kifayeti hakkında tahrir var. Reye koyacağım.

ALİ CENANİ B. (Gaziantep) — Abdullâh Azmi Efendi Hazretleri encümenle olan ihtilâftan bahsettiler, ona cevap vereceğim. Şûrayı Evkafın encümenle kabulü tabiatıyla Meclisi Âlinin bir kararına müstenidolmasından dolayıdır. Bendeniz diyorum ki - Refikî Muhteremim Yahya Galib Beyefendi pek güzel izah buyurdular - Meclisi Âli bir tahririn kabuliyle teşkilâta emir vermiş. Fakat tâyin edilecek âza var, reis var. Meclisi Âli biliyor muydu ki, bunlara kaç kuruş maaş verilecek? Tabii bunu bilmiyordu. Bugün Muvazenei Maliye Encümeninde verilen maaşların tenkisi için de bir karar vardır. Reise verilecek maaş beş bin kuruş olarak tesbit ettik. Halbuki âzanın maaşı beşer bin kuruştur. Biz dörder bini kâfi gördük. Olabilir ki, Heyeti Celile bu maaşı

da fazla görür ve tenkis eder. Binaenaleyh, bu gibi hususatin kâffesi Heyeti Celilenin tasdikine arz edilip kanun şeklini iktisabetmesi icabeder. Binaenaleyh; encümen ile Şer'îye Vekili Hazretleri arasında bir ihtilâf yoktur. Yalnız Heyeti Celilenin kararına ait bir ihtilâf vardır. Bu paranın sarfı için behemhal bunun bir kanun ile Heyeti Celilenin tasdikinden geçirilmesi lâzımdır. Bunun için bir kanun tanzim ve tasdik ettirilmemiştir. Heyeti Celilenin salâhiyetine tecâvüzdür. Binaenaleyh Heyeti Celile kendisi takdir buyursun.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler var.. Müzakerenin kifayetini reyî âlinize vaz'ediyorum, müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın... Kabul edilmiştir efendim.

İki takrir var. Birisi, Hasib Beyin takririnin ikineci fıkrası. Diğeri de Rifat Bey Kayseri'nin takriridir. (Gürültüler) Müsaade buyurunuz. Bir dakika için nazarı dikkatinizi rica ederim. Şer'îye Vekâletinin tezkeresini reye koymak için, tabii bu bir tahsisattır. Tâ-yini esami ile reye koymak lâzımdır.

Bu hususta Kayseri Mebusu Rifat Beyin bir takriri vardır. Tabii böyle olacaktır. Onun için takriri reyinize vaz'edeceğim. Yalnız Hasib Beyin takriri iki fıkrayı ihtiva ediyor. Birinci fıkra müzakerenin kifayetine, ikinci fıkraya ise Evkaf bütçesinin müzakeresi esnasında nazarı dikkate alınmak üzere bu meselenin müzakeresinin tehirine dairdir. Bu usulü müzakereye ait bir takrirdir. Reyî âlinize vaz'edeceğim.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Evkaf bütçesinin müzakeresi esnasında nazarı dikkate alınmak üzere meselenin tehirini teklif eylerim.

Maraş
Hasib

REİS — Bu meselenin müzakeresinin tehirini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Ekseriyet hâsıl olmadı efendim. Şimdi efendim Şer'îye Vekâletinin tezkeresini..

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Şer'îye Vekâletinin tezkeresi reye konamaz efendim. Encümenec bir maddei kanuniye ile tahsisat istenir.

REİS — Müsaade buyurunuz efendim, maddei kanuniye okunacak.

HASİB B. (Maraş) — Takrir kabul edilmiştir. Reis Bey ekseriyet vardı.

Şer'îye Vekâletinin teklifi

«Senei Maliye Marttan itibaren bitteğkil ifayı muamele etmekte olan Şûrayı Evkaf, bütçesinin müzakeresine kadar mukaddema Şer'îye ve Evkaf Vekâletince tâyin olunan maaşat ve kadrosu mucibince muameleye devam edecektir.»

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey bir kanun lâyihası okunur. Ondan sonra...

REİS — Müsaade buyurunuz beyefendi, söz vermiyorum. Şimdi efendim, burada müzakere bitmiştir. Ancak meselenin reye sureti vaz'ı hakkında söz söyleyeceksiniz

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Usul hakkında söyleyeceğim efendim. Gerçi Şer'îye Vekâletinin tezkeresi reye kondu, müzakere kâfi görüldü. Lâkin bu şimdi reye konacak bir maddei kanuniye, bir lâyihai kanuniyedir. Bunun üzerinde madde madde müzakere açılmak lâzımdır. Tahsisat üzerinde oynanacaktır. Tenkis olunur, zammolunur; madde madde müzakere açılması lâzımdır. Zira maddei kanuniye olacaktır. (Encümene gitmesi lâzımdır sadaları.)

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Efendim, cereyanı müzakereden tahassul eden netice, meselenin yolsuz ve gayrikanuni olmasıdır. Bu böyle sabit olduğundan dolayı Meclisi Âlinin yapacağı bir şey var ki, o da, bu kanunsuzluğun ref'i ve meselenin halledilmesidir. Şimdi mesele ta bütçe müzakeresine kadar devam edecek olursa bu yolsuzluk da devam edecek mi? Yoksa tevkif edilecek midir ve bu yolsuzluğu yapanlar hakkında ne muamele yapılacaktır? Bunun sarahaten tâ-yini ve Meclisi Âlice tahtı karara alınması lâzımdır. Böyle yapılmıyacak olursa Şer'îye Vekâletinin vazifesi ve yapacağı iş müşkül olur. Binaenaleyh, bütçe meselesi üzerinde oynayabilmek için bu mevaddı kanuniyenin Muvazenei Maliye Encümenince tetkik edilerek Meclisçe müzakere edilmesi lâzımdır ve şimdiye kadar sarf olunan paraların da usul ve kanununa tevfikân sarf edilmediği için tazmin ettirilmesi lâzımdır. Çünkü, başka suretle yapılacaktır mesele halledilmiş olmaz.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Efendim, ortada emrivaki var. Buradan alınan salâhiyete binaen Şer'îye Vekâleti şu teşkilâtı yap-

mıştır. Bugün de usulü malimize mugayir bir teklifte bulunuyor. Deniliyor ki; bu teşkilât bütçe müzakeresine kadar kabul edilsin. Bununla mukaddema yapılan hata tekrar edilmekle beraber evvelki hata da tasdik edilmiş olur. Her halde o teşkilâtın payidar olabilmesi için Muvazenei Maliye Encümeninin de tasdiki lâzımdır. Yoksa burada doğrudan doğruya ceffel kalem ret mahiyetinde oluyor. Bir reis ve iki âzadan ibaret olan heyette, bir reis ve bir âzanın müşterek vazaifi ifa etmesini Muvazenei Maliye Encümeni takarrür ettirmiştir. Bugün zımnî tasavvur ile yapılan muameleyi sarahaten tasdik ediyoruz. Bu usulen doğru bir şey değildir. Yalnız emrivaki üzerinde Heyeti Celileniz bir atıfet yapabiliyor. Bu suretle Şer'îye Vekâletinin o içtihadını muvafık bulur. Fakat diğer taraftan Bütçe Kanununu tepelemiş olur. Bir iş daha var, efendim; şimdi iki âzanın birisini kadro harici bulunduruyoruz. Şer'îye Vekâleti diyor ki : Bu adamı kadro haricine çıkardıktan sonra hemen mazuliyete sevk etmek lâzımdır, yarından itibaren maaş almak lâzımgelecek, alacaktır, bu başka bir mesele... Sonra bu âzanın lüzumu olmadığına yine karar verirsek mevkii ne olacaktır, o âzanın mevkii?.. Şimdiye kadar maaş alsa bile evvelce musaddak bir bütçe yok. Bu tasdik olsa bile onu devam ettirecek bir esbabı kanuniye yoktur. Ve bu devam edemeyince yarından itibaren ona mazuliyet maaşı verilecek... Bu da yanlış. Bu yanlışlıkları tashih için bize on yanlış kabul ettiriliyor. Bu bizi Bütçe Kanununu tepelemek ve emrivakileri devam ettirmek gibi hatalara sevk ediyor. Bu madde yanlış gelmiştir. Efendiler! Mukaddema Şer'îye Vekâletinde zühul vâkı olmuştur, bu yanlıştır. Bunları bilerek kabul edelim; yoksa bunun tahtında onları da kabul etmiş olmayalım.

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMİ Ef. — Evet, bendeniz de; bir zühul vardır, tashih edilsin, diyorum. Bunun için söylüyorum.

HÜSEYİN AVNİ B. (Devamla) — Evet hata vardır. Bu yanlıştır, diyorum. Şer'îye Vekâletinin mukaddema yapmış olduğu zühülü bile kabul edelim, sarahaten kabul edelim veya hut etmiyelim. Bu Heyeti Celileye aittir. Bundan sonrakine teşmil etmek katiyen doğru değildir. Encümen bir âzayı bütçeden çıkarmıştır. Bu

madde ile onların hepsini kabul ettirmek doğru değildir.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Efendim, bu mesele bir zühulden ibarettir. Zararın neresinden dönersek kâr oradadır. Bir şeyi ifsadetmektense ıslah etmek evlâdır. Bugün Şûrayı Evkaf üç bin evrak çıkarmıştır ve el'an da geceli gündüzlü çalışıyorlar. Oradaki reis ve âza buraya vaktiyle tâyin edilmişler ve maaşlarını da alıyorlar. Eğer biz bunları kabul etmez ve bütçeye tâlik edecek olursak Şûrayı Evkafın bugünden itibaren lâğvî lâzımdır. Vazife ve bütçe muallel olmuş olur. Meclisi Âli Şer'îye Vekilinin teklifini hemen kabul etmelidir. Şunu da arz edeyim ki, encümen bir âzayı kadro harici çıkarıyor, diğer âzayı cihat hususatiyle tazif ediyor. Efendiler, bunlardan birisi idari, diğeri ilmî ve şer'î vazifedir. İdari vazife, ilmî vazife ile birleşmez. Bu tezat teşkil ediyor. Cihat Nizamnamesiyle Şûrayı Evkaf Nizamnamesini karşılaştıracak olursak mütezzattır. Binaenaleyh, iki âzanın tâyini zaruridir. Efendim, Şûrayı Evkaf, diyoruz, Şûrayı Evkaf bir âza ile idare olunamaz. Rica ederim, bir Şûraya iki âza lâzımdır, çünkü, âzadan birisi hasta olacak, mezun olacak, bir tarafa gidecektir. İşler muattal kalacaktır. Bu bir vazifei mühimmedir. Şûrayı Evkaf demek Şer'îye Vekâletinin bir kısmı mühimmi demektir. Eğer biz Şûrayı Evkafı muattal bırakırsak, Muvazenei Maliye Encümeninin teklifini kabul edersek mesele fenalaşacaktır (Leyse filimkân abdeu mimma kân) Şer'îye Vekâletinin teklifini kabul etmek lâzımdır.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim bendeniz Muvazenei Maliye Encümeninin endişesini zait görüyorum. Çünkü Şûrayı Evkaf yeni ihdas edilmiş bir teşkilât değildir. Kanunundaki ahkâma binaen ihya edilmiştir ve bu ihya Meclisi Âliniz kemali tehalükle vermiş olduğu bir kararla olmuştur. Sonra bu Şûrayı Evkafın âzasının adedinde ve maaşlarında bir tezyit yoktur. Sonra Bütçe Kanununun muvafık olup olmaması meselesi. Efendiler biz üç seneyi müteceviz bir zamandan beri daha Muvazenei Umumiye Kanununu Mecliste tasdik edemedik. Hükümeti teşkil ederken mevcut kadrolara göre maaş verdik bu yapılan hatalar yalnız Şûrayı Evkafta yapılan hata ise bence hata değildir. Çünkü âzanın adedinde fazlalık yok, kadrosunda fazlalık yok, maaşında fazlalık yoktur. Nedir efendiler?

(Hayır sadaları) Şu halde bu; mevcut kadroya göre aynı maaşla, teraküm eden evrakı tetkik için Meclisi Âlinizin teşkil ettiği heyetin ihyaen tasdikinden ibarettir. Bunda ne zühul var, ne hatanın tashihi var. Evet, Muvazenei Maliye Encümeni maaşları tezyidedebilir, tenkis edebilir. Âzanın miktarını tezyidedebilir. Fakat bu tezyit ve tenkis meselesi Meclisi Âlinizin kabulüne mütevakıftır, Meclisi Âlinizin salâhiyeti dâhilindedir. O zaman Meclisi Âli encümenin mi? Yoksa vekâletin mi? fikrini kabul edecek. Encümenin fikrini kabul ettiği takdirde bitarikilevlâ yapılır. Olmadığı takdirde encümenin verdiği karar veçhile âzanın bire tenzili kararının tatbiki lâzımgelmez. İki âza orada iş görecek bir de reis; bugünden itibaren âzanın birisi yoktur deniliyor. Bütçeyi gelecek Mart'a kadar süründürecek olursak bu iş muattal olmayacak mı? Şer'îye ve tevcihat evrakı ne olacak? Bugünden itibaren lüzum ve vücubuna kail olduğunuz Şûrayı Evkafı Muvazenei Maliye Encümeninin ihzari bir kararına tevfiқан muattal bir hale getirmek, adedini tenkis etmek ve maaşını çıkarmak ve ondan sonra da bütçenin tasdikine kadar beklemek mecburiyetindediniz. Fazla bir şey yok. Bir şekil, bir prensip dolayısıyla maslahatı âmme-yi muattal bir halde bırakmıyalm. Şer'îye Vekilinin teklifi bir karardan ibarettir. Şer'îye ve Evkaf bütçesinin müzakeresini takdimen icra etmek suretiyle de buna mâni olabilirsiniz. Binaenaleyh bütçenin tetkikine kadar Şer'îye Vekâletinin teklifini bir karar şeklinde telâkki edelim. Nebil Efendinin buyurdukları gibi bu ne kanun ve ne de lâyhahai kanuniyedir. Yalnız maaşın devamı demektir. Karar da kanun gibi yazılır, bir fark yoktur. Bir kararla itayı maaşa müsaade edelim, meseleyi halledelim. Yoksa maslahatı âmme muattal bir hale girer. Şer'îye Vekilinin teklifi veçhile kabul edelim.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Bendeniz Musa Kâzım Efendinin fikrine iştirak edeceğim. Malûmuâlileri bir kanun, mevcut bir kanun ne tadil edilir ve ne de lâğvedilir. Bir kanun tul müddet tatbik edilmemek cihetiyle kendiliğinden mülga olur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Veyahut...

HAKKI HAMİ B. (Devamla) — Müsaade buyurunuz. Rica ederim. Efendiler; Meclisi

Âliniz burada teşekkül ettiği tarihte kavanini meriyeden tadil veya ilga edilmeyenleri aynen kabul etmiştir. Bâzı kavanin de o kavanini meriyenin göstermiş olduğu müşkülâta mâruz kalmamak şartıyla devam etmiştir. İşte Şûrayı Evkaf da bunlardan birisidir. Evvelce Meclisi Âlinizde Şûrayı Evkaf teşkiline dair bir müzakere cereyan etmiştir. Netice müzakerede bir kanun vardır, binaenaleyh kanun mevcut iken ikinci bir kanun tedvin etmek zaittir. Bu kanun mucibince Şer'îye Vekâletinin iyfayı muamele etmesi için verflen bir tahrir tasviben gönderilmiştir. Bu ne demek?.. Şûrayı Evkaf kadrosu, maaşı tamamen tatbik edilsin demektir. Meclisi Âlinizin vermiş olduğu bu karar; kanunun tadil veya ilgasına lüzum olmadığı mahiyetinde bulunmasına ve Şer'îye Vekâleti almış olduğu salâhiyete binaen vazifesini tamamı tamamına ifa etmiştir. Ve Şer'îye Vekâleti bu kanunu tatbik etmiştir. Gerçi Şer'îye Vekâleti belki bunda bir zühul olmuştur, diyor. Fakat bendeniz ne bir zühul görüyorum ve ne de bir yanlışlık görüyorum. Bunda Şer'îye Vekâleti vazifesini yapmıştır. Yalnız bir mesele vardır: Muvazenei Maliye Encümeni maaşatı fazla görmüş kadroda tenkisat icra etmiş. Efendiler! Bu, bütçe meselesidir. Bütçe müzakeresinde Muvazenei Maliye Encümeninin noktai nazarı Heyeti Celilenizce müsip ve münasip görülürse kabul edilir. Meselâ üç âza olmuş; encümen de ikiyi muvafık ve kâfi görüp birisini tayyederse o kabul olunduğu dakikadan itibaren o efendi açıktadır. Kendisine maaş verilemez. Fakat o tarihe kadar madem mer'î bir kanun vardır, o kanun. Heyeti Celilenizce henüz tadil veya ilga edilmemiştir ve madem ki Heyeti Celileniz Şer'îye Vekâletine salâhiyet vermiştir. Binaenaleyh; o kanun tamamen tatbik edilir. Ve bundan dolayı Şer'îye Vekâletinin gidip de Heyeti Celileden ikinci defa bu kanunun tatbiki için bir karar ittihazını teklif etmesini bendeniz zait görüyorum. Rica ederim, nasıl olur da biz ikinci bir kanunla Şûrayı Evkaf Kanununun meriyetini temdidederiz? Bu, bir lâyhahai kanuniyedir. Efendiler! Bu kanun tatbik edilirken ikinci bir kanunla zaten mer'î olan bir kanuna bir daha mer'î deyiniz. Bu, olur iş değildir. (Tahsisat istiyor sadaları) Rica ederim tahsisat filân değildir. Kanun muaddel ve mülga değildir, mer'idir. Bu, Muvazenei Ma-

liye Kanunu ile birlikte müzakere edilir. Ve o zaman Şûrayı Evkaf Kanununun lâğvı veya lûhî temdidi meriyetini temin etmekle mesele bitmiş olur. Mesele bundan ibarettir. Bunu reye bile koymak zaittir.

MEHMET ŞÜKRÜ B. (Karahisarî Sahib) — Bundan evvelki bütçede tahsisatı yoktur, mesele budur.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Müsaade buyurun efendim. Bu; bir lâyihai kanunîyedir. Meclisi Âliniz Şûrayı Evkafın şu kanun lâyihası üzerine çalışmasını istemiyorsa usulü dairesinde Muvazeneî Maliye Encümenine göndeririz. Orada bir şekle konur ve gelir. Yoksa bu, doğrudan doğruya ruznameye alınıp da müzakere edilecek bir teklif değildir.

HASAN B. (Trabzon) — Efendim Şer'îye Vekili Efendi Hazretlerinin beyanatının gerek lehinde gerek aleyhinde idarei kelâm veya mütalâa eden arkadaşların noktai nazarı bendenizce kanaati tamme uyandırmamıştır. Bendeniz meselenin böyle müşevveş bir şekle girmesini Şûrayı Evkaf Kanununun Marttan itibaren mevkii tatbika konulmasına dair Heyeti Celilece kabul olunan taktirin vücudunda görüyorum. Bu taktirin mahiyeti nedir? Şer'îye Vekâleti bu seneki bütçesine Marttan itibaren Şûrayı Evkafa mevdu vazaifi ifa etmek üzere Şûrayı Evkaf teşkili için bir lâyiha göndersin, mahiyetinde bir temenniden mi ibarettir? Eğer taktirin mahiyeti böyle ise, buna hiç hâcet yoktur. Evkaf bütçesinin esnayı müzakeresinde her hangi bir arkadaş bunu teklif suretiyle arz eder, müzakere edilir ve o vakit roye konur. Tahsisat kabul edilir. Ve bütçeye de konur. O halde taktir alelâde temenni taktiridir. Binaenaleyh bunu, bütçeye konulması talebedilen bir hizmet nevinden telâkkiye imkân yoktur. O halde kanun mudur, yoksa kanun mahiyetini iltizam eden bir emir midir? Bendenizce bu da değil. Çünkü Heyeti Celilenizce malumdur ki, her hangi bir vazifei umumiyenin, hizmeti umumiyenin ifası ve her hangi bir kanunun bilfiil temini meriyeti için onun istilzam ettiği masarifin tahsisatı alelûsul Heyeti Celilece tasdik edilmiş bulunmak şarttır. Tasdikı kabul edilmeyen kanunların tahsisatı ret suretiyle ilga edilmiş demektir. Ve Bunun birçok emsali ve mevzuatı kanunîyesi mevcuttur. Birçok kanunlar vardır ki, ne tadil edilmiş ne

de lâğvedilmiştir. Fakat o kanunların mevkii icraya konması için iktiza eden tahsisatı muvazeneî umumiye lâyihalarına konarak heyeti teşriyelerin tasdikine konup kabul edilmiş olmamak suretiyle fiilen ilga edilmiştir. Şu halde Heyeti Celilece diğer bir kanunla ilgaya lüzum yoktur. Muvazeneî Maliye Encümeni bu noktai nazardan çok haklıdır. Tahsisatı umumiyesi tasdik edilip ele alınmadıkça hiçbir hizmet ifa ettirilip masraf yaptırılamaz kaidesi Meclisîyetin esas kaidelerinden biridir. Bu hiçbir vechile ihmal edilemez. Peki Şer'îye Vekili bunu alınca ne yapacak? Bunu emretti-niz, tahsisatını veriniz de yapayım mı diyecek? Bittabi Marttan itibaren - ben taktiri bilmiyorum - mevkii tatbika konması icabediyorsa bu tebligat üzerine derhal gelip ayrıca bir madde ile tahsisatı istemesi mi lâzımgelirdi? Şimdi vaziyet ne oldu? Meclisin mazharı kabulü olmuş bir hizmetin muayyen bir zamanda ita ve icrası emredilmiştir. Bunu sıfatı teşriyeciyle her hangi bir şekilde olursa olsun, Meclisi Âli emretmiştir. Diğer taraftan, tahsisatı noktai nazarından, bütçe noktai nazarından yapılması lâzımgelen, muhafaza edilmesi iktiza eden kavaidi esasiye de ihmal edilmiş oluyor. Şu halde vaziyet ne oluyor? Ortada esasen kanunen tesbit edilmiş, teşkil edilmiş bir hizmet. Fakat tahsisat harici bir masraf var. Fakat öyle tahsisat harici bir masraf ki, Heyeti Celilenin tasvibine iktiran etmiş. Heyeti Celilenin evvelce verdiği bir emirle - bir emri idari ile diyeceğim - icra edilmiş. Vaziyet bundan ibarettir. Her hangi bir hizmet bütçe hilâfına sarf edilecek olursa vaziyet ne olur? Mevzuubahsolan iki şey vardır. Bunların hiçbirisi bendenizce vârit değil, bir kere vekili mesulünün mesuliyeti siyasiyesi ve ondan sonra tazminatı maliye meselesi ortaya çıkıyor. Halbuki bu icraat Meclisi Âlinin kararı ile, tasvibiyle yapıldığına nazaran bendenizce bir maddeî kanunîye ile Şer'îye Vekâletine bütçenin tasdikine kadar - hattâ bütçenin tasdikine de talik etmeye lüzum yok - filân tarihli kanun mucibince Şûrayı Evkafın Marttan itibaren teşkili ve vazaifi mevduasının ifası zımında şu kadar tahsisat verilmiştir şeklinde bir kanun kabul etmek suretiyle mesele halledilebilir. Böyle bir emrivaki yapmak zaruridir. Çünkü bunu yapan vekil değildir, bidayette kabul eden Heyeti Celiledir.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarlı Sahib) — Heyeti Celile kabul etmiş. Fakat vekilin de bir kanunla Mecline gelmesi lâzımdı. Neden bida-yette kabul eden Heyeti Celile oluyor?

HASAN B. (Devamla) — Şükrü Bey müsa-ade buyurur musunuz? Heyeti Celilenin bilâhara gelecek bir kanunla yapılması iktiza eden bir hizmet için temenni mahiyetinde veyahut iera emri mahiyetindeki bir takriri kabul edip göndermesinde bir lüzum yoktu. Eğer vekil bütçesinde bunu teklif etmemişse Heyeti Celile bunu re'sen teklif edebilir. Ve yine vekili beklemeksizin her hangi bir hizmetin ifasını kastediyorsa onu da Meclisi Âli re'sen teklif edebilir, ve muamelesini ifa edebilir. Mevzu-bahsolan teklif bida-yeten bir teklifi kanuni ola-rak buraya gelmeliydi fakat şimdi mazharı tas-vip olmuş. Fakat tahsisat haricinde yapılmış bir mesele ortada mevzuubahistir. Bendeniz bunu bir madde kanuniye ile kabul etmekten başka çare göremiyorum.

MAZHAR MÜFİD B. (Hakkârî) — Efendim Musa Kâzım Efendi biraderimiz buyurdular ki; yapılacak muamele mevcudolan bir kanunun gerek maaşatını, gerek âzamnı adedini, miktarını değiştirmiyerek icrasını ifadan ibarettir. Biz bu-na bir şey demiyoruz efendim. Anladık ve Şûra-yı Evkafın lüzumuna da kaani olduk. Bendeniz sormak istediğim bir mesele var. Meclis di-yor ki; Şûrayı Evkaf Kanununu tatbik ediniz. Buna ne lüzum vardır? Şer'îye Vekâleti bizim bu kanunumuzu beklemeden - mademki mevcut-tur - niçin tatbik etmedi? Hasan Bey buyuruyor ki; Meclisin takriri kabulü, emir mahiyetinde-dir, kanun demektir. Bu kanun zaten mevcuttur. Mademki kanun mevcuttu, niçin tatbik edilme-di? Burada yapılacak mesele; Meclisi Âli bu ka-nunu kabul et! Deyince Şer'îye Vekâleti bu teş-kilâtın tazammun ettiği tahsisat için müracaat edecekti. Tahsisat için behemehal müracaat oluna-cak. Ve Nizamnamei Dahilînin 86 nci maddesi mucibince tahsisat Muvazenei Maliye Encüme-nine gidecek, oradan tasdik edilecek, ve gele-cek, usulü dairesinde Meclisçe de tasdik oluna-caktı. Şimdi bendeniz soruyorum, acaba Mart-tan itibaren verilen maaşat bordrosunda bütçe-nin hangi madde ve hangi faslını gösterdiler de maaş verdiler? (Doğru sadaları) Nasıl maaş verdiler? Parayı verirken ne dediler? Meclisin şu kararı mucibince tesviyesi lâzımgelir mi de-

diler? Her halde böyle denmiş oluyor. Halbuki yapılacak muamele bütçenin şu maddesine tev-fikan şu para veriliyor tarzında olmalıydı.

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. — Efendim bendeniz meseleye vâkıf oldum ve Meclise getirdim.

MAZHAR MÜFİD B. (Devamla) — Müsaade buyurun. Demek ki Şûrayı Evkafın maaş bor-drolarında kanunun usulü ve nizamı dairesinde şu fasıl ve şu maddeye tev-fikan diye bir kayıt yoktur. Binaenaleyh böyle bir hata olmuştur, bu hata da zannederim ki, Şer'îye Vekâletinin mu-hasebesiyle meşgul olan kimse onun bütçeye usule ademivukufundan ileri gelmiştir. Şimdi teklif olunan maddede deniyor ki, Marttan be-rî biz yolsuz para sarf ettik. Binaenaleyh siz de bütçenin tasdikine kadar bu yolsuzluğu bu zühulü kabul ediniz. Bu bir zühul ve yolsuzdur, bu hatayı kabul ediniz diyor. Meclis bu hatayı kabulde mâzurdur. Hatayı biz yaptık, zühulü biz yaptık. Bu zühulü tasdik ediniz, bu ne de-mek?... Zühulü biz de mi, tasdik edelim? Şer'î-ye Vekili Muhterem Efendi Hazretleri; bu zü-huldür, fakat çaresizdir. Bütçenin tasdikine ka-dar bu zühulü tasdik edin buyuruyor.

Bu madde kanuniye ile zühulü ve hatayı tasdik etmek nasıl olur canım? Bunu nasıl tas-dik edeceğiz? Binaenaleyh yapılacak şey şu-dur: Şer'îye Vekâleti eğer bütçeyi beklemiyor-sa, Hasan Beyefendinin buyurduğu gibi, bir madde kanuniye yapar, buraya getirir ve o madde kanuniye Muvazenei Maliye Encüme-nine gider, eğer bütçesini de beklemiyecekse buraya getirir ve bütçesinin müzakeresinden evvel çıkar, gider. Yoksa başka türlü para ve-remeyiz. (Müzakere kâfi, sesleri)

REİS — Söz alan arkadaşlar bitti. Zaten müzakerenin kifayetine dair de takrir var. Şimdi efendim meselenin reyî âlinize sureti vaz'ı hakkında birçok müzakere oldu. Fakat meselenin tenevvürü hakkında da bir takrir aldım, bir de malûm olan Şer'îye Vekâletinin tezkeresi vardır.

ALİ CENANİ B. (Gazianteb) — Reis Beyefendi Muvazene Encümenine gönderelim de bu-na encümünde tetkik edelim. (Doğru, sesleri) Müstacelen Muvazene Encümenine gitsin.

REİS — Şimdi efendim, bütün müzakerat-ta en kuvvetli surette tebellür eden şey, Bitlis

Mebusu Hüseyin Hüsnü Beyin takririnde görünüyör.

Riyaseti Celileye

1. Müzakere kâfidir.

2. Şer'îye Vekâletinin müzakere edilmekte bulunan tezkeresi madde kanuniyeyi muhtevi bulunmakta ve malî mesaile taallûk etmektedir. Usulü kanunisi dairesinde tetkik edilmek üzere evveleminde Muvazenei Maliye Encümine tevdiini teklif eylerim.

22 Temmuz 1338

Bitlis

Hüseyin Hüsnü

ŞER'İYE VE EVKAF VEKİLİ ABDULLAH AZMÎ Ef. (Eskişehir) — Müstacelen, müstacelen...

REİS — Efendim, Vekil Efendi Hazretleri de isticel teklif ediyorlar. Muvazenei Maliye Encümenine müstaceliyetle tevdiini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim. Şimdi efendim, demin de arz ettim, bugünkü ruznameye ithal buyurduğunuz üç numaradan bir tanesi bu suretle halledildi.

2. — *Elcezire Cephesi Kumandanı Nihad Paşa hakkında Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Şimdi Nihad Paşanın mazbatası var; bir de vazife ve mesuliyet kanunu var. Bunun devamı müzakeresine başlamak bittabi uzun sürecek. Binaenaleyh, Nihad Paşanın mazbatasının kiraatini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir, efendim.

HASİB B. (Maraş) — İstiklâl mahkemesi daha evveldir, Reis Bey.

REİS — Ruznamede yoktur, efendim.

HASİB B. (Maraş) — On iki numaradadır, Reis Beyefendi.

REİS — Burada mukayyet değildir, rica ederim.

EMİN B. (Canik) — Encümen namına bu mazbatanın hafiiyen kiraat ve müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — On beş kişilik takrir olmayınca reye konmaz, efendim. Nizamnamei Dahilî mucibince on beş kişi tarafından verilmiş bir takrir lâzımdır.

MEHMED ŞÜKRÜ B. (Karahisarı Sahib) — Encümen bunu teklif ediyor. Encümen de on

beş kişiden mürekkeptir. Yok izahat istenilmiyorsa aleni yapılabilir.

REİS — Nizamnamei Dahilî elimdedir, efendim, vakaada encümen de on beş zattır.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Nizamnamei Dahilîde musarrah olmyan hususatta Heyeti Celilenin reyine müracaat olunabilir. Demek ki, encümen meselenin bütün teferruatını tetkik ettikten sonra bunun hafi olması lüzumunu hissederek Heyeti Umumiyyeye bu teklifi yapıyor. Encümen âleni müzakeresinde bir mahzur görürse Heyeti Umumiyyeye hafiiyen müzakeresini teklif edebilir.

MAZHAR MUFİD B. (Hakkâri) — Nizamnamede sarahat vardır.

REİS — Efendim Nizamnamenin 58 nci maddesini okuyorum :

Elli Sekizinci Madde — Kanunu Esasinin yetmiş sekizinci maddesi mucibince bir madde mühimmeden dolayı Meclisi Mebusan müzakeratı hafi tutulmak vükelâ canibinden veyahut Heyeti Mebusan âzasından on beş zat tarafından teklif olunabilir. Böyle bir teklif vukuunda heyetin içtima ettiği mahal âzanın maadasından tahliye edilerek teklifin ret veya kabulü için bilâ müzakere reyî işariye müracaat olunur.

Hafiiyen müzakerat icrasını talebedenlerin esamisi Meclisin zabıtnamesinde tasrih ve Hükümetin Resmî Ceridesiyle ilân olunur.

REİS — Eğer Heyeti Vükelâdan bir zat teklif ederse o başkadır.

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Reis Bey Nizamnamenin bu maddesi üzerine söz söyleyeceğim. Efendim şimdi encümeni âlinizin Nihad Paşa Hazretlerine aidolan bu evrakı teşri salâhiyetiyle beraber en ziyade icrai salâhiyeti noktai nazarından dahi ehemmiyetli bir surette tetkik etmiş olması lâzımgelcektir. Bu itibarla Nizamnamede «Hafi celse mutlaka Heyeti Hükümetten birisinin veya âzayı Meclisten on beş tarafından talebedilmek şartıyla yapılacaktır» kaydı vardır diye mutlaka ona tevfikı muamele etmek lâzımgelmez. Şimdiye kadar Heyeti Celilenin zaman zaman Nizamnamei Dahilînin tatbik olunamamasından dolayı kendisinin o ihtiyacatın icabatından olmak üzere verdiği kararlarla kabul ettiği bâzi esasat dairesinde bu meseleyi de halletmek zaruretini hissediyorum. Hattâ efendiler, Nizamnamei Dahilînin tadili

mevzuubahsolduğu zaman Heyeti Celileniz bu yolda bir karar vermiştir; Nizamnamenin tadili şu şekilde olur : «Heyeti Celile ihtiyacat hâsıl oldukça bir karar verir, hangi maddeye dair bir karar verirse madde de o şekilde tadil edilmiş olur. Ve o yolda ona mütedair olan mesail de halledilmiş olur.» Bu bapta emsal de çoktur. Bu itibarla encümen bir defa on beş arkadaştan ibaret olduğu gibi icrai salâhiyeti de haiz bulunması itibariyle her halde onlar tarafından vukubulan bir teklif için on beş zat tarafından vukubulan bir teklif gibi mutlaka on beş mebus imzasını ihtiva etmesi lâzımgeldiğini talebede-

rek ikinci bir rey aramayı bendeniz zâit görüyorum. Mademki encümen hafi müzakere teklif ediyor. Bu cihetin anlaşılması için de hafi müzakerenin cereyan etmesi lâzımgelir. Hafi müzakereye Heyeti Celileniz karar verirse hafiye devam eder, o zaman mesele bitmiştir..

HEYETİ VEKİLE REİSİ RAUF BEY- EFENDİ (Sivas) — Efendim müzakerenin hafiye mevzuubahsolmasını teklif ve rica ediyorum.

REİS — Samiin salonu lütfen tahliye etsinler efendim.

Hitamı celse saat :

(İkinci ve üçüncü celseler hafidir.)

DÖRDÜNCÜ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 6,50

REİS — Birinci Reisvekili Musa Kâzım Efendi Hazretleri

KÂTİP : Hakkı Bey (Van)

REİS — Celse küşadedilmiştir.

7. — MAZBATALAR

1. — *Erzurum Mebusu Salih Efendinin, İydi adha şerefine fiili seni izina mahkûmlarından gayrısından sülüsani müddeti cezaiyelerini ikmal etmiş olanların afları hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/545)*

REİS — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Mevkufinin sülüsani müdeti cezaiyelerinin affı hakkında Lâyiha Encümeninden mevрут kanun teklifi var. Adliye Encümenine gönderiyorum.

4. — TEKLİFLER

1. — *Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Rumka-*

le Aşar Kol Memuru esbaki Ali Efendi hakkında tecüli takibatta bulunulmasına dair kanun teklifi (2/546)

REİS — Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Rumkale Aşar Memurunun affına dair teklifini Lâyiha Encümenine gönderiyorum.

Efendim! Çorum Mebusu Ferid Beyin tam tahsisatla mezun addinin reye vaz'ında iştirak eden zevat 146 dır. (Ekseriyet yok sesleri)

Nihad Paşa hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının reye vaz'ında iştirak eden zevatın adedi (153), (87) beyaz, (33) kırmızı, (10) müstenkif. Binaenaleyh nısap yoktur. Pazartesi günü tekrar reye konacaktır. Pazartesi günü saat bir buçukta içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; Saat 6,55

İçtimaî âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası
 2. — Evrakı varide
- Ertuğrul Mebusu Mustafa Kemal Beyin, Kanunu Esasinin 79 neu maddesinin tadiline dair teklifi kanunisi

— Dördüncü Şubeden encümenlere yapılan intihabata dair mazbatalar

Trakya Cemiyetinin telgrafı

— Yozgad Mebusu Ahmed ve Anteb Mebusu Ragıp beylerin, İstida Encümeninden istifa ettiklerine dair takrirleri

— İzmit Mebusu Fuad Beyin, mebusluktan istifanamesi

İstirdadedilen mahaller ahalisine muavenet ierasına dair lâyihanın tacili müzakeresine dair takrir.

— Gene Mebusu Hamdi Beyin, Müecceliyeti Askeriye Vergisinin tadiline dair teklifi kanunisi

— Kırşehir Mebusu sabık Bekir Efendi hakkındaki istidamın müstaceliyetle müzakeresine dair takrir

— Tokad Mebusu Rifat Beyin, emvali metruke ve Ankara'daki Rum ve Ermenilere dair Dahiliye Vekâletinden iki sual takriri

— Adana vilâyeti dâhilindeki kuyudu Hakaninin tashihi hakkındaki lâyihai kanuniyenin müstacelen müzakeresi hakkında takrir

Tekrar reye konacak mevad

— Çorum Mebusu Ferid Beyin mezuniyetine dair Divan kararı

— Nihad Paşa hakkındaki Adliye Encümeni mazbatası

Mazbatalar

— İktisat Vekâleti bütçesine zam ierasına dair Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

İcra edilecek intihabat

— Memurin Muhakemat Heyeti ile Encümeni

— Ziraat Bankasının ıslahı için teşkil edilecek komisyon

Müzakere edilecek mevad

— Müdafaai Milliye bütçesi